

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 08.01.2003, sp. zn. 29 Odo 667/2001, ECLI:CZ:NS:2003:29.ODO.667.2001.1

Číslo: 61/2003

Právní věta:

Ustanovení § 303 a násl. obch. zák. nezakazují omezit ručitelský závazek pouze na jednoho věřitele; není v rozporu s touto úpravou, ani ji neobchází (§ 39 obč. zák.), je-li ručitelský závazek omezen právě jen na dobu, po kterou je věřitelem původní věřitel.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 08.01.2003

Spisová značka: 29 Odo 667/2001

Číslo rozhodnutí: 61

Číslo sešitu: 7-8

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Ručení

Předpisy: § 303 předpisu č. 513/1991Sb.

§ 39 předpisu č. 40/1964Sb.

§ 546 předpisu č. 40/1964Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

V r c h n í s o u d v P r a z e j a k o s o u d o d v o l a c í r o z s u d k e m z e d n e 2 5 . 6 . 2 0 0 1 r o z h o d l k o d v o l á n í o b o u ž a l o v a n ý c h p r o t i r o z s u d k u K r a j s k é h o s o u d u v Č e s k ý c h B u d ě j o v i c í c h z e d n e 2 2 . 9 . 2 0 0 0 t a k , ž e n a p a d e n ý r o z s u d e k s o u d u p r v n í h o s t u p n ě s e v e v z t a h u k ž a l o v a n é m u 1) p o t v r z u j e (v ý r o k I .) , v e v z t a h u k ž a l o v a n é m u 2) s e n a p a d e n ý r o z s u d e k s o u d u p r v n í h o s t u p n ě m ě n í t a k , ž e ž a l o b a s e v ů č i n ě m u z a m í t á (v ý r o k I I .) , d á l e ž a l o v a n ý 1) j e p o v i n e n u h r a d i t ž a l o b c i n á k l a d y o d v o l a c í h o r í z e n í (v ý r o k I I I .) a k o n e č n ě ž a l o b c e j e p o v i n e n n a h r a d i t ž a l o v a n é m u 2) n á k l a d y r í z e n í p ř e d s o u d y o b o u s t u p ň ů a z t o h o t o d ů v o d u n a ů č e t j e h o p r á v n í h o z á s t u p c e z a p l a t i t 1 1 4 6 6 5 K č . O d v o l a c í s o u d v y š e l s e z j i š t ě n í , k t e r á ů č i n i l s o u d p r v n í h o s t u p n ě . Z o p a k o v a l d o k a z o v á n í r u č i t e l s k ý m p r o h l á š e n í m ž a l o v a n é h o 2) z 2 5 . 8 . 1 9 9 8 , z n ě h o ŝ z j i s t i l , ž e p o d l e b o d u I V , p o s l e d n í h o o d s t a v c e s e ž a l o v a n ý 2) z a v á z a l z a j i š t ō v a t z á v a z e k ž a l o v a n é h o 1) p o d o b u , p o k t e r o u b u d e v ě ř i t e l e m K B v P . , s . p . ů . P ř i h o d n o c e n í t o h o t o s m l o v n í h o u s t a n o v e n í o d v o l a c í s o u d d o v o d i l , ž e p r á v n í p ř e d p i s y s i c e v ý s l o v n ě n e p o č í t a j í s t í m , ž e b y s e r u č e n í v á z a l o j e n n a z c e l a k o n k r é t n í h o v ě ř i t e l e . N a p r o t i t o m u v š a k n e l z e a n i d o s p ě t k z á v ě r u , ž e t a k o v á v ý h r a d a v e s m l o u v ě j e v r o z p o r u s p r á v e m n e b o ž e b y o d p o r o v a l a p o d s t a t ě t o h o t o v z t a h u . J d e t e d y o p l a t n ě o m e z e n í z á v a z k u v ě ř i t e l e a p o n ě v a d ŝ d o š l o k z á m ě n ě v ě ř i t e l e a K B v P . , s . p . ů . , j í m j i ŝ n e n í , z a n i k l s ů č i n n o s t í s m l o u v y o p o s t o u p e n í p o h l e d á v k y n a d a l š í h o v ě ř i t e l e v ě ř i t e l s k ý z á v a z e k

žalovaného 2).

Na základě uvedeného odvolací soud ve vztahu k žalovanému 2) napadený rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé změnil tak, že žalobu zamítl.

Tento rozsudek napadl žalobce dovoláním, a to ve výrocích II. a IV. s odkazem na přípustnost podle ustanovení § 238 odst. 1 písm. a) o. s. ř. a na důvod uvedený v ustanovení § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř. s tím, že odvolací soud v napadených výrocích věc ve vztahu k žalovanému 2) nesprávně právně posoudil.

Podle názoru dovolatele odvolací soud nesprávně právně posoudil právní následky vyplývající ze skutečnosti, že došlo k záměně věřitele závazku, zajištěného předmětným ručitelským prohlášením žalovaného 2). Dovolatel má za to, že odvolací soud nevzal v úvahu všechna skutková zjištění rozhodná pro posouzení právních následků uvedené záměny.

Dovolatel považuje ze rozhodnou smlouvu č. 1167/98 o podřízení závazkových vztahů vzniklých před 1. 1. 1992 na základě hospodářských smluv o úvěru právnímu režimu obchodního zákoníku č. 513/1991 Sb., ve znění pozdějších změn a doplňků a o narovnání vzájemných vztahů, uzavřenou dne 30. 7. 1998 mezi KB v P., s. p. ú., jako věřitelem na straně jedné a žalovaným 1) jako dlužníkem na straně druhé, jíž se žalovaný 1) zavázal zaplatit peněžitou částku vymáhanou žalobcem v tomto řízení, a dále shora uvedené věřitelské prohlášení, jímž žalovaný 2) převzal věřitelský závazek uspokojit věřitele až do výše 1 676 000 Kč, a to i postupným plněním za žalovaného 1), pokud tak neučiní sám žalovaný 1). V bodu IV. odst. 1 věřitelského prohlášení se žalovaný 2) zavázal „ ... uspokojit KB v P., s. p. ú., plněním za žalovaného 1), pokud dlužník nesplnil svůj splatný závazek či jeho část (tj. i jednotlivou splátku úvěru) ani v náhradním termínu 15 dnů po písemné výzvě věřitele dlužníkovi, aby uhradil svůj splatný závazek či jeho část“. V bodu IV. odst. 2 věřitelského prohlášení se žalovaný 2) zavázal uspokojit KB v P., s. p. ú., ve lhůtě 30 kalendářních dnů ode dne doručení písemné výzvy věřitele k plnění věřitelského závazku. Dovolatel připomíná, že žalovaný 1) jako dlužník svůj závazek opakovaně nesplnil, ač byl k plnění věřitelem vyzván, a poté nesplnil svůj věřitelský závazek ani žalovaný 2), ač byl ke splnění rovněž věřitelem vyzván.

Dovolatel se domnívá, že v bodu IV., poslední odstavec, věřitelského prohlášení je omezena doba platnosti ručení žalovaného 2) za závazek žalovaného 1), avšak po doručení výzvy KB v P., s. p. ú., (z 23. 7. 1999), vznikla povinnost žalovaného 2) plnit z převzatého věřitelského závazku ve výši 1 676 000 Kč věřiteli. Dovolatel má za to, že na základě řádné výzvy KB v P., s. p. ú., ke splnění ručitelského závazku vznikl mezi touto bankou a žalovaným 2) zvláštní závazkový právní vztah, který je kvalitativně odlišný od právního vztahu z titulu ručení žalovaného 2). Nejde již o latentní ručitelský závazek, nýbrž o splatný závazek k poskytnutí peněžitého plnění ve lhůtě určené v bodu IV. odst. 2 věřitelského prohlášení a závazek žalovaného 2) nemůže být proto omezen ve smyslu čl. IV. posledního odstavce ručitelského prohlášení. I v případě záměny věřitele je tudíž žalovaný 2) povinen závazek splnit a této povinnosti se nemůže zprostit právně irelevantní námitkou zániku ručení.

Dovolatel právně argumentuje i poukazem na analogickou úpravu plnění z bankovní záruky podle ustanovení § 321 odst. 1 obch. zák. v případě, že doba platnosti záruční listiny je omezena. Podle citovaného ustanovení a konstantní soudní judikatury, jestliže věřitel během platnosti bankovní záruky písemně oznámí své nároky, bankovní záruka nezaniká. Bývá přitom pravidlem, že pohledávka věřitele z bankovní záruky je uspokojena po skončení doby platnosti (expiraci) bankovní záruky.

Žalobce poukazuje též na to, že žalovaný 2) ve více případech měnil závazky dlužníků z původních úvěrů na trvale se obracející zásoby a smyslem tohoto ručení rozhodně nebylo dostat KB v P., s. p. ú., do pozice, kdy není schopna svou pohledávkou disponovat a dosáhnout aspoň částečného uspokojení

pohledávky jejím úplatným postoupením na třetí osobu. Takový postup žalovaného 2) nemůže požívat právní ochrany.

Dovolatel dále namítá, že dikce posledního odstavce bodu IV. ručitelského prohlášení je formulována jako rozvazovací podmínka, jež má působit při svém splnění zánik ručitelského závazku žalovaného 2) za závazek žalovaného 1). K této rozvazovací podmínce však vůbec nelze přihlížet ve smyslu ust. § 36 odst. 4, in fine, občanského zákoníku (zákon č. 40/1964 Sb. ve znění pozdějších předpisů), jelikož se jedná o podmínku nedovolenou, která odporuje obchodnímu zákoníku a zároveň obchází základní principy institutu zajištění závazků, vyjádřené v občanském a obchodním zákoníku. Úprava v ustanovení § 311 obch. zák., podle něhož ručení zaniká zánikem závazku, který ručení zajišťuje, má kogentní charakter a nelze proto stanovit jiný moment zániku ručitelského závazku. Vázanost ručení žalovaného 2) výlučně na dobu věřitelství KB v P., s. p. ú., nikoliv na zánik ručením zajištěného závazku žalovaného 1), je s citovaným ustanovením v rozporu a jedná se tudíž o nedovolenou vázanost (podmíněnost) ručení žalovaného 2).

Žalobce rovněž poukazuje na ustanovení § 524 odst. 2 obč. zák. a má za to, že zajištění se vztahuje k závazku, nikoliv přímo k subjektům – věřiteli a dlužníku daného závazku, a proto se týká jakéhokoliv věřitele zajištěné pohledávky. V opačném případě jde o obcházení zákonné úpravy postoupení pohledávky a zajištění závazku.

Dovolatel uzavírá, že v souvislosti s postoupením pohledávky za žalovaným 1) byla postoupena též pohledávka KB v P., s. p. ú., za žalovaným 2) a odvolací soud proto věc v napadené rozsahu nesprávně právně posoudil.

Navrhuje tudíž, aby odvolací soud výroky II. a IV. rozsudku odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil (v tomto rozsahu) k dalšímu řízení. Současně navrhuje, aby odvolací soud ve smyslu § 243 o. s. ř. odložil vykonatelnost dovoláním napadených výroků.

Podle bodu 17., hlavy I., části dvanácté zákona č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, dovolání proti rozhodnutím odvolacího soudu, vydaným přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona nebo vydaným po řízení provedeném podle dosavadních právních předpisů, se projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů (tj. podle občanského soudního řádu ve znění účinném před 1. 1. 2001). Odvolací soud výslovně v odůvodnění rozsudku uvedl, že v tomto případě jde o odvolací řízení zahájené ještě v roce 2000 a řídí se podle bodu 15., hlavy I., části dvanácté výše citovaného zákona dosavadními předpisy.

Nejvyšší soud konstatoval, že v daném případě je v rozsahu napadeném dovoláním toto dovolání přípustné podle ustanovení § 238 odst. 1 písm. a) o. s. ř., poněvadž směřuje proti výroku odvolacího soudu ve věci samé, jímž byl změněn rozsudek soudu prvního stupně (a proti souvisejícímu výroku o nákladech řízení). Důvodnost dovolání opírá dovolatel výslovně jen o ustanovení § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř. s tím, že „odvolací soud v napadených výrocích rozsudku věc ve vztahu k žalovanému 2) nesprávně právně posoudil“.

Dovolání není důvodné, proto je Nejvyšší soud zamítl.

Z odůvodnění:

Dovolací soud vychází z nesporných zjištění, učiněných soudy prvního stupně a odvolacím, že v návaznosti na článek 7 a 8 smlouvy č. 1167/98, uzavřené dne 30. 7. 1998 mezi KB v P., s. p. ú., na straně jedné a klientem K + KBG, spol. s r. o., na straně druhé učinil žalovaný 2) ve smyslu ustanovení § 303 a násl. obch. zák. ručitelské prohlášení ze dne 25. 8. 1998, jímž prohlásil KB v P., s.

p. ú., jako věřiteli, že uspokojí pohledávku, kterou banka má za dlužníkem - žalovaným 1).

V posledním odstavci článku IV. předmětného ručitelského prohlášení se *expressis verbis* zakotvuje, že „Ručitel se zavazuje zajišťovat závazek dlužníka po dobu, po kterou bude věřitelem KB v P., s. p. ú.“ Tato dikce zcela jednoznačně limituje časově a věcně závazek věřitele pouze na vztah z ručitelského závazku, jehož věřitelem je uvedená banka, a jen na dobu, po kterou bude věřitelem z ručitelského závazku tato banka. Gramatickým a logickým výkladem za použití výkladových pravidel projevu vůle, obsažených v ustanovení § 266 obch. zák., nic jiného dovodit nelze.

Taková smluvní úprava zajištění závazku ručením není podle ustanovení § 303 a násl. obch. zák. vyloučena. Ručení je v citovaných ustanoveních obchodního zákoníku upraveno jako institut komplexně a pro obchodní závazkový vztah založený ručením podle citovaných ustanovení nelze použít ustanovení § 546 a násl. obč. zák. o ručení. Jestliže tato úprava nezakazuje omezit ručitelský závazek pouze na jednoho věřitele, není v rozporu s touto zákonnou úpravou, ani ji neobchází (ustanovení § 39 obč. zák.), je-li ručitelský závazek omezen právě jen na dobu, po kterou bude resp. byla věřitelem banka.

Právní argumentace dovolatele analogickou úpravou bankovní záruky v ustanovení § 321 odst. 1 obch. zák. tu není namístě, bankovní záruka je specifickým druhem ručení v obchodních závazkových vztazích podle režimu ustanovení § 313 a násl. obch. zák. Taktéž konstrukci jakéhosi zvláštního závazkového vztahu, který měl podle dovolatele v daném případě vzniknout na základě doručení výzvy banky věřiteli, nelze akceptovat, protože nemá oporu v žádném zákonném ani smluvním ustanovení.

Nelze se ztotožnit ani s námitkou dovolatele, že smluvní ustanovení bodu IV. posledního odstavce ručitelského prohlášení je nedovolenou rozvazovací podmínkou. Jednak se nejedná o rozvazovací podmínku, když formulace tohoto ustanovení tomu nenasvědčuje, jednak nelze ani dovodit nedovolenost takové smluvní úpravy, jak již bylo uvedeno shora. Smluvní ustanovení neodporuje kogentnímu ustanovení § 311 odst. 1 obch. zák. o zániku ručení zánikem závazku, který ručení zajišťuje, neboť toto ustanovení, které (bez možnosti odchýlné úpravy ve smlouvě) zánik ručení spojuje se zánikem zajišťovaného závazku, současně nevylučuje jiný způsob zániku ručení. Je namístě připomenout, že umožňuje-li zákon zajištění pouze části závazku ručením (ustanovení § 307 odst. 2 obch. zák.), nelze ani zánik ručení, jehož trvání je vázáno jen na dosavadního věřitele, způsobený postoupením pohledávky dlužníka na dalšího věřitele, považovat za nedovolený. Není tedy možno ani přisvědčit námitce dovolatele, že by se v daném případě jednalo o obcházení úpravy postoupení pohledávky v ustanovení § 524 odst. 1 obč. zák.

Právní závěr odvolacího soudu, že v posuzovaném případě zanikl ručitelský závazek žalovaného 2) v důsledku postoupení pohledávky dlužníka z banky na žalobce, je proto správný a dovolací soud dovolání jako nedůvodné zamítl (ustanovení § 243b odst. 1, věta před středníkem, o. s. ř.).